

Inhoud

VOORWOORD	7
1 DE OUDSTE GRENS IN GELDERLAND	10
Hoe de Gelderse Rijn de grens werd van het Romeinse rijk	
58 v.Chr.-85 n.Chr.	
Marinus Polak	
2 DE ROMEINSE LIMES	20
Leven in een multiculturele grenszone	
1e-5e eeuw n.Chr.	
Paul van der Heijden	
3 ÉÉN HERTOOG, VIER BISSCHOPPEN	30
Bisdomgrenzen en het territorium van Gelre	
ca. 300-1600	
Jan Kuys	
4 DE LANDVREDE VAN 1377	40
De betekenis van grenzen binnen een Gelders verbond	
14e eeuw	
Aart Noordzij	
5 BIDDEN IN DE VOLKSTAAL	50
De taal van Maria van Gelre als politieke keuze	
ca. 1405-1430	
Johan Oosterman	
6 HET OVERKWARTIER VAN GELRE	60
Het verdwenen gedeelte van het hertogdom	
ca. 1200-ca. 1800	
Gerard Venner	
7 EEN MOERASSIGE VALLEI TUSSEN STUWWALLEN	70
De geschiedenis van het Utrechts-Gelderse grensgebied vanuit landschappelijk perspectief	
prehistorie - heden	
Luuk Keunen en Jan Neefjes	

7	8	DE DORPSGRENS VAN WAPENVELD	80
10		Hoe natuurlijke grenzen de ruimte blijven bepalen <i>middeleeuwen - heden</i> Martijn Horst	
	•	DE HALSE RUG	89
		Tonnie Klein Lebbink	
20	•	GRENSWALLEN IN HET KETELWALD	90
		Jef Gielen	
	•	HET WEURTSCHHE STRAATJE	91
		Paul Smits	
30	9	MET POLLEN EN PALEN	92
		De limietgrenzen van de hoge en vrije heerlijkheid Rosendaël <i>1720-1818</i> Elyze Storms-Smeets	
40	10	VECHTEN VOOR HET VADERLAND	102
		Verschuivende grenzen en hun betekenis voor dienstplichtigen in de Kleefse enclaves <i>1806-1821</i> Dirk Lueb	
50	11	OP REIS DOOR DE ACHTERHOEK	112
		De verbeelding van nationale en regionale identiteit in reisliteratuur <i>1765-1890</i> Wouter Loeff	
60	12	EEN BESTAAN OP DE GRENS	122
		De ligging van Groesbeek als kans en als belemmering <i>1765-1948</i> Paul Thissen	
70	•	GRENSINCIDENT IN GROESBEEK	132
		Gerrie G. Driessen	
	•	EEN WAARDEVOL STUKJE GRENS	133
		Jos Hekking	
	•	'WE MOTTE AAN GUNNE KANT GAAN WONEN'	134
		Adriaan Maters	
	•	SCHERPENZEEL EN DE ZELFKANT	135
		Wim van den Berg	

13	UITDIJEND UNIVERSUM Wijkende grenzen in het Betuwse Ingen 1900-2000 Chris van Esterik	136
14	TWEELINGDORP OP DE PROVINCIEGREN Hoe Gelders Veenendaal bij Utrechts Veenendaal kwam 1902-1960 Janny Bloembergen-Lukkes	146
15	KINDERTAL ALS MAATSTAF Over onzichtbare grenzen en hun invloed op identiteit ca. 1919-1960 Theo Engelen	156
16	AAN DE HOLLANDS-DUITSE STAMTAFEL Het Consulaat der Nederlanden in Kleef in roerige tijden 1920-1960 Jan Brauer	166
17	GELEERDEN VAN OVER DE GRENS Buitenlandse hoogleraren aan de Radboud Universiteit Nijmegen 1923-1945 Jan Brabers	176
18	HET FRONT ALS GRENS Oorlogservaringen aan weerszijden van de militaire grenslijn 1944-1945 Joost Rosendaal	186
•	LANDSGRENZEN ZIJN GEEN TAALGRENZEN Hans Lamers	196
•	'LATEN WE ER MAAR EEN SCHNAPS OP DRINKEN' Rob Wolf	197
•	PRULLESTANTSE APEN Adriaan Maters	198
•	ARNHEM OF ARNHEM-ZUID? Ton Burgers	199

19	INEENS NEDERLANDER	200
	Nationale identiteit in de Gelderse grens-correctiegebieden 1949-1963 Ernest Verhees	
20	OVER KAVELGRENZEN	210
	Het geslaagde verzet tegen de ruilverkaveling Arkemheen 1958 Piet van Cruyningen	
21	HET VOETBALDORP	220
	Hoe voetbalrivaliteiten Groesbeek verdelen 1919-heden Marjet Derks	
22	ZIEN EN GEZIEN WORDEN	230
	Botsende identiteiten op de Appeldijk 2006-2010 Kees Terlouw	
23	VRIENDEN VOOR ALTIJD	240
	Een schoolmusical over grenzen van vakken, landen en identiteiten 2003-heden Edwin van Meerkerk	
24	GRENZEN VAN GELDERLAND	250
	Tweeduizend jaar grensland in vogelvlucht Dolly Verhoeven	
	NOTEN	265
	OVER DE AUTEURS	277
	ILLUSTRATIEVERANTWOORDING	281